

הצגת רפורמת המשילות – מסע"ת 4.1.23

ערב טוב,

כמי שגדל (תרתי משמע) על ברכיו של מנחם בגין, שהיה הסנדק שלי בברית המילה, אני מאמין באמירתו שיש שופטים בירושלים!

אבל, יש גם כנסת בירושלים!

ויש גם ממשלה!

והן הביטוי המובהק לבחירה הדמוקרטית של העם.

אני מאמין שלא רק הכנסת והממשלה מכהנות מכוח אמון הציבור, אלא גם מערכת המשפט נשענת על האמון שהציבור נותן בה.

המהפכה החוקתית וההתערבות ההולכת וגדלה של מערכת המשפט בהחלטות הממשלה ובחקיקת הכנסת, דרדרו את האמון במערכת המשפט לשפל מסוכן, הביאו לאובדן המשילות ולפגיעה קשה בדמוקרטיה.

אנחנו הולכים לקלפי, מצביעים, בוחרים, אבל פעם אחר פעם אנשים שלא בחרנו מחליטים עבורנו.

ציבורים רבים נושאים עיניהם למערכת המשפט ולא שומעים בה את קולם.

זו לא דמוקרטיה!

אני עוסק בנושא הזה למעלה מעשרים שנה. במהלכן התרעתי מנזקי המשפטיזציה. במהלכן גיבשתי הצעות לרפורמה. לצערי, הסיכונים שמפניהם התרעתי התממשו. ולכן הגיע הזמן לפעול.

אני משיק היום את השלב הראשון של רפורמת המשילות, שתכליתה חיזוק הדמוקרטיה, שיקום המשילות, השבת האמון במערכת המשפט והשבת האיזון בין שלוש רשויות השלטון.

אנו נדון ברפורמה כאן, בכנסת, בבית הנבחרים. נדון בהרחבה ובאופן מעמיק.

תשמענה דעותיהם של כלל חברי הכנסת מכל הסיעות, תשמענה דעותיהם של אנשי מערכת המשפט, ושל מומחים מתחומים אחרים.

אני מבקש להציג בפניכם את עיקרי השלב הראשון, של הרפורמה, שנועדו לטפל בנקודות הדחופות ביותר.

1. הנושא הראשון שנסדיר הוא שינוי הרכב הוועדה לבחירת שופטים: לא עוד מצב בו השופטים בוחרים את עצמם בחדרי חדרים ללא פרוטוקול.

במקום זאת: ייצוג שווה לשלוש רשויות השלטון בוועדה לבחירת שופטים, מינוי שני נציגי ציבור על ידי שר המשפטים במקום הנציגים הסקטוריאליים של לשכת עורכי הדין, ושקיפות מלאה באמצעות עריכת שימוע פומבי בוועדת חוקה חוק ומשפט למועמדים לכהונה בבית המשפט העליון.

2. הנושא השני במסגרת הרפורמה הוא הסדרת פסילת חוקים ופסקת ההתגברות:

לא עוד דיון בבית המשפט בחוקי יסוד.

לא עוד פסילת חוקים של הכנסת ללא הסמכה.

במקום זאת, בית המשפט יפעל מכוח חוקי היסוד ולא יימצא מעליהם. תתאפשר פסילת חוקים בבית המשפט העליון, בהרכב מלא וברוב מיוחד.

תחוקק פסקת התגברות מאוזנת ברוב של שישים ואחד. מצד שני, לא תהיה התגברות של אותה הכנסת במקרה שבית המשפט פסל חוק פה אחד.

3. הנושא השלישי הוא ביטול עילת הסבירות:

לא עוד פסילת החלטות חוקיות לגמרי של הממשלה בתירוץ של חוסר סבירות בעיני השופט.

במקום זאת ביטול עילת הסבירות, והחזרת יכולת ההחלטה לממשלה הנבחרת.

או כפי שניסח בצורה אירונית יש לומר, המשנה לנשיא בית המשפט העליון לשעבר, פרופ' מנחם אלון, ותנסו לעקוב, כי לי זה קשה:

"בלתי סביר לחלוטין הוא לצפות באופן סביר, כי בית-משפט יבדוק סבירותם של נושאים מעין אלה."

או במילים שלי - אין דבר כזה עילת סבירות.

4. ונושא אחרון, ולא פחות חשוב: היועצים המשפטיים -

לא עוד כפיפות של הממשלה לדרג לא נבחר. היועצים המשפטיים כשם כן הם, יועצים ולא מחליטים.

כשהם מייצגים את הממשלה, הם צריכים לייצג את הממשלה, ולא את דעתם הפרטית.

אזרחי ישראל,

נשיא בית המשפט העליון בדימוס משה לנדוי, אמר על תפקיד בית המשפט:

"תפקידנו הרבה יותר צנוע: להיות פרשן נאמן של החוק. של רצון הציבור, אשר אותו מבטאת הכנסת."

הרפורמה שאני מביא תחזק את מערכת המשפט ותשיב את אמון הציבור בה. היא תשיב את הסדר על כנו: היא תאפשר למחוקקים לחוקק,

למשלה למשול,

ליועצים ליעץ,

ולשופטים לשפוט.